

УДК 330.341.1

О. С. Носенко,
аспірант, Запорізький національний університет

СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПРИВАБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВ З МЕТОЮ ЇХ РОЗВИТКУ

A. Nosenko,
Graduate student of Zaporizhzhya national university

MODERN METHODOLOGICAL GOING NEAR ESTIMATION OF ATTRACTIVENESS OF INNOVATIVE PROJECTS OF ENTERPRISES WITH THE PURPOSE OF THEIR DEVELOPMENT

Досліджено аспекти інноваційної привабливості підприємств. Визначено взаємозв'язок різних аспектів інноваційної привабливості підприємств у процесі стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємства. Виокремлено основні етапи стратегічного управління інноваціями підприємства з метою забезпечення їх привабливості та з метою формування стратегії інноваційної привабливості в умовах фінансового оздоровлення надано їм характеристики. З метою визначення сильних і слабких сторін у процесі забезпечення інноваційної привабливості проєктів, запропоновано здійснювати аналіз внутрішнього середовища на засадах управлінського обстеження функціональних зон підприємства. Встановлено переваги і недоліки показників ефективності інновацій підприємств з метою забезпечення їх привабливості та подальшого розвитку.

The aspects of innovative attractiveness of enterprises are investigational. Intercommunication of different aspects of innovative attractiveness of enterprises is certain in the process of strategic management by innovative activity of enterprise. The basic stages of strategic management are distinguished by the innovations of enterprise with the purpose of providing of their attractiveness and with the purpose of forming of strategy of innovative attractiveness in the conditions of the financial making healthy descriptions are given by him. With the purpose of determination of strengths and weaknesses in the process of providing of innovative attractiveness of projects, it is suggested to carry out the analysis of internal environment on principles of administrative inspection of functional areas of enterprise. It is set of advantage and lacks of indexes of efficiency of innovations of enterprises with the purpose of providing of their attractiveness and further development.

Ключові слова: інноваційна привабливість, інновації, розвиток, ефективність, інноваційний проєкт, сильні і слабкі сторони, переваги, недоліки.

Key words: innovative attractiveness, innovations, development, efficiency, innovative project, strengths and weaknesses, advantages, defects.

ВСТУП

Інноваційна привабливість — складне і багатогранне поняття, яке полягає в доцільності вкладення засобів в цю організацію. Виділяють ряд аспектів інноваційної привабливості підприємств: технічний; комерційний; екологічний; інституціональний; соціальний; фінансовий. Усі розглянуті аспекти інноваційної привабливості підприємств взаємозв'язані, тому в процесі стратегічного управління інноваціями підприємства окремі аспекти мають бути оптимізовані між собою для ефективного реалізації його головної мети — забезпечення фінансової рівноваги підприємства, що знаходиться в кризі в процесі здійснення інноваційної діяльності. Така рівно-

вага характеризується високим рівнем фінансової стійкості і платоспроможності підприємства на усіх етапах його розвитку. Воно є однією з найважливіших умов здійснення підприємством ефективною інноваційною діяльністю. Це пов'язано з дефіцитом фінансових коштів в умовах фінансового оздоровлення організації. Тому, здійснюючи інноваційну діяльність в усіх її аспектах, підприємство повинне заздалегідь прогнозувати, який вплив вона зробить на рівень фінансової стійкості і платоспроможності підприємства, а також оптимізувати в цих цілях структуру капіталу, що інвестується, і інвестиційні грошові потоки в інноваційний розвиток підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З метою забезпечення інноваційного розвитку підприємств на засадах прогнозування фінансової стійкості і платоспроможності підприємства, сформуємо стратегію інноваційної привабливості в умовах фінансового оздоровлення. Стратегічне управління інноваціями підприємства охоплює основні етапи.

1. Визначення інноваційної можливості підприємства і доцільності вкладення засобів. З цією метою необхідно заздалегідь вивчити загальний обсяг інноваційної діяльності підприємства за попередні роки. На основі отриманої інформації необхідно визначити так зване можливе майбутнє на сьогоdnішній момент. На наступному етапі має сенс визначити дослідження доцільності вкладення засобів. Як правило, для підприємств в передкризовому і кризовому стані найбільш типові інновації, що пов'язані з можливим зниженням поточних витрат, вдосконаленням технологічного процесу і самої продукції, як що найімовірніше забезпечують швидкий ефект і не вимагають в основному великомасштабних витрат. В деяких випадках цим умовам задовольняють і інновації та нові товари і ринки. Інноваційні проекти цієї групи вимагають найбільш ретельного опрацювання, що включає не лише технічну і фінансову експертизу, але і соціально-економічну, інституціональну, юридичну оцінку, глибокий маркетинговий аналіз.

2. Дослідження умов зовнішнього інноваційного середовища. В процесі такого дослідження вивчаються правові умови інноваційної діяльності в цілому і в розрізі окремих форм інноваційної ("інноваційний клімат"); аналізуються поточна кон'юнктура інноваційного ринку і чинники, її визначальні; прогнозується найближча кон'юнктура інноваційного ринку в розрізі окремих його сегментів, пов'язаних з діяльністю підприємства.

3. Аналіз стратегічних цілей розвитку підприємства, що забезпечуються його майбутньою інноваційною діяльністю.

В умовах кризи підприємства, обмеженості ресурсів особливо важливо визначити напрям головного "удару" — ті недорогі, високоефективні і швидко такі, що окупаються інноваційні проекти, які можуть "витягнути" підприємство з кризи. Для цього необхідно:

- чітко сформулювати стратегію підприємства і структурувати завдання, що стоять перед нею в короткостроковій і довгостроковій перспективі;

- провести класифікацію проектів за їх функціональною спрямованістю і відповідно до завдань, що стоять перед підприємством;

- чітко визначити ієрархію критеріїв відбору проектів, виключити переважання зовнішньоекономічних критеріїв над соціально-економічними і фінансовими;

- розробити алгоритм визначення пріоритетності проектів для реалізації поставлених завдань;

- в якості додаткового, специфічного критерію використовувати оцінку можливості залучення фінансових коштів під цей конкретний проект.

4. Формування інноваційної політики підприємства в галузевому і регіональному розрізі служить основою розподілу інноваційних ресурсів в розрізі його стратегічних центрів господарювання. У основі цього формування лежить оцінка інноваційної привабливості окремих галузей і регіонів країни, яка вимагає послідовного підходу до прогнозування інноваційної діяльності в ув'язці із загальною корпоративною стратегією розвитку підприємства.

5. Реалізація рішення і контроль за інноваційною стратегією підприємства. Проекти, відібрані серед альтернативних, утворюють безліч незалежних проектів для кожного завдання. Вони розглядаються па-

ралельно, проте слід пам'ятати, що в кризовій ситуації проектів може бути небагато: засоби украй обмежені і їх розпиляло по різних напрямках, як правило, неефективно.

6. Безперервна переоцінка зроблених інноваційних проектів є життєво важливою частиною процесу планування капіталовкладень для підприємств, що знаходяться в кризовій ситуації. Проекти переоцінюються відносно дефіциту засобів, пов'язаних з їх реалізацією.

Пропонуємо в процесі забезпечення інноваційної привабливості проектів підприємств здійснювати аналіз внутрішнього середовища на засадах управлінського обстеження функціональних зон підприємства з метою визначення сильних і слабких сторін.

Сильна сторона — це те, що підприємство робить добре, або така характеристика, яка забезпечує її головну здатність. Сильною стороною можуть бути кваліфікація, важливий досвід, різноманітні організаційні ресурси або конкурентні можливості, досягнення, що створюють підприємству ринкові переваги (наприклад, володіння найкращою продукцією, загальне визнання торговельної марки, досконалі технології або найкраще обслуговування споживачів). Сильною стороною може бути також альянс або співпраця з партнером, таким досвідом, що володіє, або можливостями, які підвищують конкурентоспроможність підприємства.

Слабка сторона — це або те, чого підприємство не має або робить недостатньо добре (в порівнянні з іншими), або умова, яку ставить підприємство в невигідне становище. Слабкість може робити (а може і не робити) підприємство уразливим з точки зору конкурентоспроможності, залежно від того, яке значення надає йому ринок.

Оцінка ефективності кожного інноваційного проекту здійснюється з урахуванням критеріїв, що відповідають певним принципам забезпечення їх інвестиційної привабливості, а саме:

- вплив вартості грошей в часі;
- облік альтернативних витрат;
- облік можливих змін у параметрах інноваційного проекту;
- проведення розрахунків на основі реального потоку грошових коштів, а не бухгалтерських показників;
- віддзеркалення і облік інфляції;
- облік ризику, пов'язаного із здійсненням проекту.

Розглянемо основні методи оцінки ефективності інноваційних проектів детальніше і з'ясуємо їх основні переваги і недоліки.

Найбільш поширеним статичним показником оцінки інноваційних проектів є термін окупності (PP). Під терміном окупності розуміється період часу від моменту початку реалізації проекту до того моменту експлуатації об'єкту, в який прибутки від експлуатації стають рівними первинним інвестиціям (капітальні витрати і експлуатаційні витрати).

Економічний сенс показника полягає у визначенні терміну, за який інвестор може повернути вкладений капітал в інноваційний розвиток підприємств.

Для розрахунку терміну окупності елементи платіжного ряду підсумовуються наростаючим підсумком, формуючи сальдо накопиченого потоку, до тих пір, поки сума не набуде позитивного значення. Порядковий номер інтервалу планування, в якому сальдо накопиченого потоку набуває позитивного значення, вказує термін окупності, виражений в інтервалах планування. Загальна формула розрахунку показника PP має наступний вигляд:

$$PP = \min n, \text{ при якому } P_k * I^0 \quad (1),$$

де P_k — величина сальдо накопиченого потоку;
 I_0 — величина первинних інвестицій.

Для проектів, що мають постійний дохід через рівні проміжки часу (наприклад, річний дохід постійної величини — аннуїтет), можна використовувати наступну формулу періоду окупності:

$$PP = I^0 / A \quad (2),$$

де PP — термін окупності в інтервалах планування; I^0 — суми первинних інвестицій; A — розмір аннуїтета.

Елементи платіжного ряду в цьому випадку мають бути впорядковані по знаку, тобто спочатку маєтись на увазі відтік засобів (інвестиції), а потім приплив. Інакше термін окупності може бути розрахований невірно, оскільки при зміні знаку платіжного ряду на протилежний може мінятися і знак суми його елементів.

Іншим показником статичної фінансової оцінки проекту є коефіцієнт ефективності інвестицій (Account Rate of Return — ARR). Цей коефіцієнт називають також обліковою нормою прибутку або коефіцієнтом рентабельності проекту. Існує декілька алгоритмів числення ARR. Перший варіант розрахунку заснований на відношенні середньорічної величини прибутку (за мінусом відрахувань до бюджету) від реалізації проекту за період до середньої величини інвестицій

$$ARR = Pr / (1/2) I^* \text{оср} \quad (3),$$

де Pr — середньорічна величина прибутку (за мінусом відрахувань до бюджету) від реалізації проекту; $I^* \text{оср}$ — середня величина первинних вкладень, якщо передбачається, що після закінчення терміну реалізації проекту усі капітальні витрати будуть списані.

Іноді показник рентабельності проекту розраховується на основі первинної величини інвестицій

$$ARR = Pr / I^0 \quad (4).$$

Розрахований на основі первинного об'єму вкладень, він може бути використаний для проектів, що створюють потік рівномірних прибутків (наприклад, аннуїтет) на невизначений або досить тривалий термін.

Другий варіант розрахунку заснований на відношенні середньорічної величини прибутку (за мінусом відрахувань до бюджету) від реалізації проекту за період до середньої величини інвестицій з урахуванням залишкової або ліквідаційної вартості первинних інвестицій (наприклад, облік ліквідаційної вартості устаткування при завершенні проекту)

$$ARR = Pr / (I^0 - I_f) \quad (5),$$

де Pr — середньорічна величина прибутку (за мінусом відрахувань до бюджету) від реалізації проекту; I^0 — середня величина (величина) первинних вкладень; I_f — залишкова, або ліквідаційна, вартість первинних інвестицій.

Перевагою показника ефективності інновацій підприємств є простота розрахунку. В той же час він має і істотні недоліки. Цей показник не враховує вартості грошей в часі і не припускає дисконтування, відповідно, не враховує розподілу прибутку по роках, а отже, застосуємо тільки для оцінки короткострокових проектів з рівномірним вступом прибутків. Крім того, неможливо оцінити можливі відмінності проектів, пов'язаних з різними термінами здійснення.

Оскільки метод заснований на використанні бухгалтерських характеристик інноваційного проекту підприємств- середньорічній величині прибутку, то коефіцієнт ефективності інновацій не дає кількісної оцінки приросту економічного потенціалу підприємства. Проте цей коефіцієнт надає інформацію про вплив інновацій на бухгалтерську звітність підприємства. Показники бухгалтерської звітності іноді є найважливішими при аналізі інвесторами і акціонерами привабливості ефективності інноваційних проектів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у сучасних умовах розвитку економіки, для вирішення завдань інноваційного розвитку підприємств на засадах забезпечення інноваційної привабливості на довгострокову перспективу і забезпечення економічного зростання, потрібний комплексний підхід до проблеми залучення інвестиційних ресурсів і активізації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів. Тому первинне значення має аналіз недоліків і переваг методичних підходів до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємств та джерел потенційних інвестицій, достовірна оцінка реальних можливостей їх мобілізації, а також шляхів рішення проблем їх залучення і формування стратегії забезпечення ефективності інвестицій та інноваційного розвитку підприємств в сучасних ринкових умовах господарювання.

Література:

1. Кузьмін О.Є., Князь С.В., Вівчар О.Й., Мельник Л.І. Активізування інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств: монографія / За наук. ред. проф., д-ра екон. наук О.Є. Кузьміна. — Стрий: ТзОВ "Укрпол", 2005. — 250 с.
2. Кузьмін О.Є., Князь С.В., Тувакова Н.В., Кузнєцова А.Я. Інвестиційна та інноваційна діяльність: монографія / За наук. ред. Проф. д-ра екон. наук О.Є. Кузьміна. — Львів: ЛБІ НБУ, 2003. — 233 с.

References:

1. Kuz'min, O.Ye. Kniaz', S.V. Vivchar, O.J. and Mel'nyk, L.I. (2005), *Aktyvizuvannia investytsijnoi ta innovatsijnoi diial'nosti pidpryiemstv* [The activation of investment and innovative activity of enterprises], TzOV "Ukrpol", Stryi, Ukraine.
2. Kuz'min, O.Ye. Kniaz', S.V. Tuvakova, N.V. and Kuznietsova, A.Ya. (2003), *Investytsijna ta innovatsijna diial'nist'* [Investment and innovative activity], LBI NBU, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2014 р.

